

roba sua molt rica, e *gran colp* de franchs d'or», *Curial* (II, 83).

Estar a colp 'esperar ser atacat sense fer res': «pus fo descubert e publicat, no volent *estar a colp* als moros, tramès a moltes parts de sa companya a fer mal al Rey de Granada», doc. de 1308 (*BABL* III, 453). *De cop* 'de sobte', és del cat. central i més o menys de pertot: val. «li havien dit de *kòlp* que ---» (Torrent, 1962); descabdellat diversament amb certes addicions, en particular en molts prosistes del Princ. (exs. de NOLLER, EmVilanova, Riera i Bertran, en el *DBal.*), però també del País Valencià (MGadea, *Dicc.*), «de *colp i volta*: 'sense avisar, de seguida'», Borràs Jarque (*BSCC* XIV, 281);³ a *cop calent* (NOLLER, *Vilaniu*, 143), etc.; mall. *de cop descuit*: «des de la seva cara, el paborde de Tarragona --- enderrocà *de cop descuit* una torre fermant una corda a les estaques i estirant-la després», Ribas de Pina (*Conq. de Mall.*, p. 70).

I cop de ---: «tiene valor superlativo, y la sign. de 'no hacer más que'» amb ex. d'Em. Vilanova, Genís Àguilar, Pons i Massaveu, Careta Vidal, en el *DBal.*, p. 364b; «després de moltes hores de patir gana, va entrar en un camp a robar naps, i *cop de menjar-ne*», Coromines (*Presons Imag.*, p. 161). «Haver de morir al *cop de la joventut* sense haver fet cap mal», id. (id., 192). Una locució adverbial a *l'encop* 'alhora', 'tots junts' és només ross.: «Tothom sul burro cau, a *l'encop* tothom crida: —Aqueixa bèstia malçada ---!», Saisset (*Catalanades*, 235); per encàrrec especial de Fabra va ser inclosa en el *DFa.*, encàrrec enviat a l'IEC des del confinament a Prada-Perpinyà, l'any 1947. Però no ho prenguem per un estrany compost amb doble preposició sinó per una dissimilació alhora vocàlica i consonàntica de *en un cop* (*n-n > l-n*).

Per a les formes que ha revestit *χλόραφος* en les llengües romàniques, i en especial per a la documentació i explicació fonètica de la variant *CŌLŪPUS en lloc de COLAPHUS, postulada aquella per totes les llengües romàniques, i quasi documentada (*percolopare* i *colofus* realment ho estan), bastarà remetre al *DCEC* (II, 742b) i als altres treballs meus anteriors allí citats.

DERIV.: *Coparret. Copet. A colper* [?]. *Colpar* 'colpir, copejar, donar un cop fort': variant del fr. arcaic *colper* [S. XI] (després *couper* 'tallar'), oc. ant. (poc freqüent també) *colpar*, cast. arcaic *golpar* [Ss. XIII-XIV, veg. *DCEC*], bastant rara i només medieval en català, però ben documentada: «caegué e trencà's / la cama e lo braç / e's *colpà* fort la cara, / en tant que perdé l'uyll», Eiximenis (prosificat en el *Ll. de les Dones, EntreDL* I, viii, 6.3); «ha batuda e *colpada* Na Johana, muller de ~» en un doc. ross. de 1424 (Alart, *InuLC*) i altra cita medieval en el *DAG*.

D'això ha quedat com a rastre el mall. *copar-li*, per una extensió metafòrica com la de *pegar-li* (cap ací o cap allà), que apareix en gloses (*AlcM*) i sobretot molt característic de l'estil de Mn. AMAlcover: «li donam les gràcies --- i ja li *copam* cap a Mercadal ---» (*BDLC* IV, 187), «llavd li *coparàs* cap an aqueix bosc» (rondalla, *BDLC* XVI, 131); a distingir d'això *copar*

'tallar la retirada' o aplicat a cert cop afortunat en el joc de cartes, els quals són francesismes recents;⁴ mentre que deuen ser genuïns mallorquins (com a derivats del dit *copar* amb prefix *a-*): *acopar* equivalent d'*esclafar* o del mall. *aclocar* (*BDLC* IX, 322), i *fer un acop d'algu* 'suprimir-lo' (*BDLC* XIII, 308).

No és aquest el derivat verbal de *colp* que ha tingut més fortuna en català antic i modern: *colpejar* apareix en Lull, Desclot (Alart, *InuLC*), en Eiximenis (*DAG.*), en el *Tirant*, el *Curial* i algun altre text del S. XIV (*AlcM*), resta viu modernament, especialment parlant d'embarcacions: les barques de l'Albufera sovint s'han de reparar a l'hivern «en que es *kolpéca* més» (el barquet es traqueteja, Palmar, 1962); «han arribat tots *kulpəgàts* de pigar as pènyes», eiv. (St. Vicent de Sa Cala, 1963); «*copejava* festosament la esquena als pledejants --- que s'enardien en son trament de paraules», Pons i Massaveu (*La Colla del Carrer* I, p. 8); *copeig*.

En fi, *colpir*, que és molt usat pels millors autors moderns (crec recordar-ne exs. en Josep Carner, Carles Riba, etc.),⁵ admès pel *DOrt.*, *DFa.* i *AlcM* (però manca fins en Lab. 1888, Bulbena i Vogel), derivat que sembla ser manllevat de l'it. *colpire*, però s'adapta millor que el fr. *frapper* i *frappant* (que alguns van catalanitzar però repugna molt més).

CPR.: *Copagorja* [S. XV], pres del fr. *coupe-gorge. Copbatre. Copblau. Copdescuit*, V. supra. *Contracop* [*-colp*, 1695, Lacav.; però no *DTO.* ni 1757, Belv., ni Lab. 1839] = fr. *contrecoup* [S. XV] i segurament calcat d'aquest.

¹ Verdaguer em sembla que no ho feia motu proprio; en general féu o deixà imprimir *colp*, però crec recordar que hi ha algun cas de *cop* en l'escala-born de l'*Atl.* de 1867, i si bé no ho trobo, veig que en l'original (1877) de la versió definitiva té algun *cop* al costat d'un *colp*: «de *colp* remunta 'ls núvols, a frech a frech del llam», *Atl.* VI, 69 (2.ª ed., p. 78), però «lo sol, però, que amida d'un *cop* d'ull l'hemisferi» (*Atl.* I, 3d); ara bé en aquest, a l'ed. definitiva li ho han canviat en *colp*. I en textos en prosa posteriors —no sotmesos a la censura floralasca— posa *cop*: «del matxo, que, --- a cada *cop* de cap, fa sentir d'un quart lluny ses cascavel·lades» (*Excursions*, 73). *Cop* és, però, general en quasi tots les prosistes i la major part dels poetes renaixentistes del Princ. i de les Illes: Genís i Àguilar, Narcís Oller, Em. Vilanova, etc.; a Mallorca, Costa i Llobera, PdA. Penya (*Mos.* III, 146), Miq. S. Oliver, AMAlcover, els grups de *La Ignorància* i *La Roqueta*, etc.; en el Rosselló, Saisset (*Un punyat de Cat.*, 12), etc. —² El Dr. I. Macabich m'assenyalava la locució *anar colp-timbarro* (1964), per a la qual veg. ací *timbarro*; *colp*, parlant dels que donen els dofins, Castelló, *Rond. Eiv.*, 52; «*colp de mar*: ola», PzCabrero. —³ *Volta* en un sentit com el de 'girada brusca': sembla que també es va dir *de cop i volt* (Belv. i Lab. 1839 així si bé mal grafiat *vol*). —⁴ De la mateixa procedència, però més antic, sembla ser *copada* 'espècie de